

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายและคุณค่าของศิลปศึกษา
2. ครูผู้สอนศิลปะในระดับประถมศึกษา
3. หลักสูตรศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. สภาพการสอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9
5. หลักการสอนศิลปศึกษา
  - 5.1 รูปแบบการสอนศิลปศึกษา
  - 5.2 วิธีสอนศิลปศึกษา
  - 5.3 สื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา
  - 5.4 การวัดและประเมินผลศิลปศึกษา
  - 5.5 การจัดกิจกรรม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของศิลปศึกษา

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า "ศิลปศึกษา" ไว้แตกต่างกัน ในคำจำกัดความของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525 : 759) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะ (ศิลปะ) หมายถึง ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกซึ่งอารมณ์ สะเทือนใจให้ประจักษ์เห็นโดยเฉพาะ หมายถึง วิจิตรศิลป์ อารี สุทธิพันธ์ (2515 : 14) กล่าวไว้ว่า ศิลปะ หมายถึง การรู้จักเข้าใจถ่ายทอดธรรมชาติที่เห็นด้วยจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการเข้าใจเลือกวัสดุที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดรูปทรงใหม่ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร (2525 : 1-2) ได้ให้ความหมายของศิลปะว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดย

ใช้แนวความคิดที่มีอยู่แล้ว ประกอบกับเหตุผล อารมณ์ ความคิดริเริ่มและสร้างขึ้นโดยมุ่งแสดงให้เห็นความงาม น่าชมหรือน่าพอใจ วินัย โสมคี, (2529 : 7-8) ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่า หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นครูสอนศิลปะได้ หลักสูตรศิลปศึกษาประกอบด้วย วิชาศิลปะส่วนหนึ่งและวิชาการศึกษาอีกส่วนหนึ่ง มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2531 : 58-61) กล่าวว่า ศิลปศึกษา คือ การศึกษาที่เกี่ยวกับศาสตร์สองแขนงคือ วิชาศิลปะและวิชาการศึกษา ซึ่งต่างจากการศึกษาศิลปะโดยตรง เพราะการศึกษาศิลปะนั้นจะศึกษาเฉพาะศาสตร์เกี่ยวกับศิลปะโดยไม่ต้องศึกษาทางด้านการศึกษา สลักขันธ์ เทียนสุวรรณ (2528 : 102) ให้ความเห็นว่า วิชาศิลปะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่กว่าวิชาอื่นใด ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาศิลปะเองและลักษณะทางกายภาพของวิชาศิลปะ

จากทัศนะต่างๆ ของนักวิชาการที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ส่งเสริมการแสดงออกของเด็กอย่างอิสระ เสรีและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม พร้อมทั้งปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อวิชาศิลปะ

คุณค่าของวิชาศิลปศึกษา

นักวิชาการและนักการศึกษา ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะว่าเป็นวิชาที่สามารถพัฒนาเด็กด้านต่างๆ และช่วยสร้างเสริมอุปนิสัยให้แก่เด็ก ดังนี้

วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (1975 : 33, 301) กล่าวว่า ศิลปะมีความสำคัญมากในกระบวนการความคิด การพัฒนาการรับรู้ อารมณ์ สังคมและความคิดสร้างสรรค์ และเด็กที่มีอายุระหว่าง 10-12 ปี มีพัฒนาการด้านสังคมเปลี่ยนไป โดยมีพฤติกรรมแยกกลุ่มเพศชายและเพศหญิง

แลนซิง (1969 : 79) ได้กล่าวว่า "กระบวนการสร้างงานศิลปะจะส่งเสริมความเจริญด้านสติปัญญา เพราะการทำงานศิลปะจะต้องใช้ความรู้หลายด้านในการแก้ปัญหา เช่น ความรู้ในหลักการออกแบบ หลักการทางสุนทรียภาพ คุณสมบัติของวัสดุที่ใช้วิธีการใช้เครื่องมือ รวมทั้งหลักการด้านเศรษฐศาสตร์ด้วย"

รูสซอร์ฟ และสวอร์ท (1969:5) ให้ความสำคัญว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์สิ่งที่มีความหมายและเกิดความพึงพอใจ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมศิลปะช่วยให้เด็กกล้าแสดงออก พัฒนาการด้านการแสดงออกและความสนใจจะมีลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น การแสดงออกทางด้านศิลปะนั้น เด็กวัยนี้จะถ่ายทอดความรู้สึกและการรับรู้ที่ได้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ฉะนั้นครูผู้สอนศิลปะจึงควรมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้เด็กมีบทบาทในการแสดงออกด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ก้อ สวัสดิทานิชย์ (2519 : 18) กล่าวว่า "ศิลปศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจของชาติ ช่วยให้ชาติเกิดความมั่นคงและยังช่วยฝึกให้เยาวชนของชาติเกิดความคิดริเริ่มสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงทัดเทียมอาชีพอื่นๆ"

เลิศ อานันทนะ (2518 : 22) กล่าวว่า "เด็กทุกคนมีพลังต่อการแสดงออก ถ้าได้รับการสนับสนุนด้วยการจัดบทเรียนทางศิลปะที่เหมาะสม"

นิรมล ศิรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 34) ให้ความสำคัญว่า "ศิลปศึกษาเป็นการศึกษาเรื่องการสร้างงานศิลปะ ซึ่งอาจเป็นทั้งการสร้างงานของผู้เรียนเอง หรือการสร้างงานศิลปะของผู้อื่น ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่จำเป็นต้องบรรจุไว้ในหลักสูตรเพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สำคัญๆ หลายประการ และเมื่อเติบโตขึ้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข"

อารี สุทธิพันธ์ และคณะ (2515 : 68-69) มีความเห็นว่า "ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างสมคุณค่าต่อบุคลิกภาพแห่งมนุษย์ในสังคม การเรียนศิลปศึกษาจะไม่เห็นคุณค่าในทันทีทันใด แต่จะนำมาใช้ประโยชน์เมื่อเด็กใช้ชีวิตในสังคม"

วิรัตน์ นิษณุภรณ์ (2516 : 17) ให้ความสำคัญว่า "การทำกิจกรรมศิลปะเป็นงานอดิเรก จะทำให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นสุข และปลูกฝังนิสัยรักการทำงาน"

สงวน รอดบุญ (2515 : 19) ให้ทัศนะว่า "เมื่อเด็กมองเห็นความงามและเกิดความซาบซึ้งแล้ว เด็กจะเกิดความรักในความงามเหล่านั้น จิตใจจะอ่อนโยน"

นักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าที่ได้จากวิชาศิลปะศึกษาไว้หลากหลาย วิชาศิลปะศึกษาจึงเป็นวิชาที่ช่วยขัดเกลาอุปนิสัยของเด็กให้มีจิตใจสดใสงดงาม มองโลกในแง่ดี รู้ถึงคุณค่าของความงามของธรรมชาติ เสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเสรีภาพในด้านความคิด มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน มีความเจริญงอกงามด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม มีความพร้อมตามวุฒิภาวะ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้และเป็นพลเมืองดีของสังคม ผู้มีหน้าที่จะอบรมบ่มนิสัยจัดมวลประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในตัวเด็ก คือ "ครู"

ครูผู้สอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา

ครูมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะเป็นผู้เลือกวิธีสอน เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบทเรียน และเนื้อหาของบทเรียน วิธีสอน ในการสอนที่สมบูรณ์ ครูต้องมีความรู้วิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการสอน อุปกรณ์และสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด (Robert W. Richey, 1958 : 52) ครูผู้สอนศิลปะที่สอนศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษาให้ได้ผล ต้องเป็นผู้มีความเข้าใจงานศิลปะ สามารถสร้างงานศิลปะได้ มีความเข้าใจในวิธีสอนและธรรมชาติของเด็ก (ประเทิน มหาพันธ์, 2531 : 91) ครูประจำชั้นที่ไม่มีความรู้พิเศษทางศิลปะสอนวิชาศิลปะศึกษาเพราะต้องสอนเองหมดทุกวิชา ครูว่าครั้งหนึ่งที่สอนศิลปะศึกษาไม่มีความรู้ทางศิลปะเลย (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร, 2525 : 80-83) การสอนศิลปะตามหลักสูตร นฤชคักราช 2521 จะต้องใช้วิธีการสอนศิลปะแนวใหม่ โดยสอนให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเองและใช้กิจกรรมทางศิลปะเป็นเครื่องมือในการนำความคิด สร้างสรรค์จินตนาการ ครูมีหน้าที่คอยช่วย (เลิศ อานันทนะ, 2523 : 63)

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร (2525 : 89-90) แบ่งครูศิลปะศึกษาตามลักษณะความสนใจ และความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษาได้ 3 ประเภท ใหญ่ๆ คือ

- ประเภทที่ 1 ครูที่สนใจการสอนศิลปะและเข้าใจจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาด้วย
- ประเภทที่ 2 ครูที่สนใจการสอนศิลปศึกษา แต่ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษา
- ประเภทที่ 3 ครูไม่สนใจการสอนศิลปศึกษา และไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการสอนศิลปศึกษา

กัจจกร สุนพงษ์ศรี (2530: 19-22) มีความเห็นว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาที่ดีนั้นควรจะมีคุณสมบัติ 3 ประการ ดังนี้

1. ความรู้ดี คือ วิชาที่ตนสอนอย่างท่องแท้ มีความรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานเรื่อยไปจนถึงขั้นสูงสุด
2. ความสามารถดี คือมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ทั้งความสามารถในการอธิบายและความสามารถในการปฏิบัติ
3. จริยธรรมดี

บอยส์สตัน (1957 : 12) ได้กล่าวว่า ครูประจำชั้นทุกคนสามารถสอนวิชาศิลปศึกษาแก่เด็กได้โดยเท่าเทียมกัน โดยไม่จำเป็นที่ครูผู้สอนต้องเป็นศิลปิน ครูไม่มีความจำเป็นต้องรู้วิธีวาดภาพและระบายสีขั้นศิลปิน แต่ความสำเร็จในการดำเนินการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในชั้นนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจ ความพร้อมในการเตรียมงาน การรู้จักนำเข้าสู่บทเรียน การมีความรู้ในเรื่องการวัดผลและประเมินผล การมีความตั้งใจจริงที่จะค้นพบความต้องการและความสนใจของเด็ก

ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ (2529 : 85) ได้ทำการวิจัยพบว่า ครูพิเศษสอนศิลปศึกษามีความรู้ดีกว่าครูประจำชั้นสอนศิลปศึกษานั้น เพราะเคยเรียนวิชาเอกศิลปศึกษาโดยตรงและมีความสนใจในศิลปะเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

เลห์แมน และ เมห์เรนส์ (1971 : 136) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยเวสเทอร์นออซิงตัน สหเทศ เกี่ยวกับลักษณะของครูในอนาคตควรมี 5 ประการ คือ

- ที่สอน
1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนอย่างกว้างขวาง และมีความรู้ในสิ่งใหม่ๆ เกี่ยวกับวิชาที่สอน
  2. มีความสนใจในวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง มีความกระตือรือร้นค้นคว้าในวิชาที่สอน
  3. มีความยืดหยุ่น มีความสามารถเสนอทบทเรียน กระตุ้นให้นักเรียนสนใจและสนองความต้องการของนักเรียน

4. เตรียมการสอนอยู่เสมอ กำหนดหัวข้อวิชาที่จะสอน วัตถุประสงค์ หนังสืออ้างอิง
5. ใช้ศัพท์ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสม สามารถอธิบายได้ถูกต้อง ชัดเจนและสอนโดยคำนึงถึงคุณภาพของนักเรียน

ฉะนั้นจึงพอสรุปคุณลักษณะของครูผู้สอนศิลปศึกษาได้ดังนี้

1. มีความรู้ในวิชาศิลปศึกษาและมีความรู้พื้นฐานด้านวิชาครู
2. มีทักษะและเทคนิคในการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษา
3. มีคุณลักษณะและเจตคติที่ดีต่อวิชาศิลปศึกษา (ไพโรจน์ รุจิรวัจช์, 2529 : 35)

หลักสูตรศิลปศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีจุดประสงค์เฉพาะคือ

1. ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน
3. ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
4. ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ให้รู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและรสนิยมที่ดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด/หลักการ เนื้อหาวิชาศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
1. เขียนเส้น รูปแบบ สีให้ เกิดความสมดุลของภาพได้	1. ศิลปะเป็นผลงานทางความงาม ที่มนุษย์สร้างขึ้น	1. การเขียนภาพและการ ระบายสี
2. มีความมั่นใจในการแสดง ออก	2. ศิลปะเป็นสื่อความเข้าใจ ระหว่างมนุษย์	1.1 การลากเส้นเป็น รูปแบบไทยและ สากล
3. นำวิชาศิลปศึกษาไปใช้กับ วิชาอื่นๆ ได้	3. ทุกคนสามารถเรียนศิลปศึกษา ได้	1.2 การลากเส้นด้วย วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ยากขึ้นโดยคำนึงถึง ความกลมกลืนและตัดกัน
4. นำวัสดุต่างๆ มาแกะสลัก ในทางศิลปะได้	4. ศิลปะช่วยผ่อนคลายความ เครียดทางอารมณ์	1.3 การผสมกลมกลืนของ รูปกับพื้น การผสมกลม กลืนของรูปร่างกับ รูปทรง
5. มีใจกว้าง ทำงานร่วมกัน	5. การเรียนศิลปศึกษาช่วยส่งเสริม ให้รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.4 การทดลองด้วยสีและ เทคนิคต่างๆ
6. อธิบายความสัมพันธ์ของ งานศิลปะประเภทต่างๆ ได้	6. ศิลปะมีความสมดุลย์และความ กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	1.5 แสงสว่างและความ แตกต่างของน้ำหนัก อ่อนแก่ของสี
	7. การเคลื่อนไหวของวัสดุต่างๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นศิลปะ	1.6 ความสมดุลย์ของการ ออกแบบ
	8. วัสดุที่อยู่รอบตัวเรานำมาพิมพ์	1.7 การถ่ายทอดเป็นภาพ จากประสบการณ์และ เรื่องราวต่างๆ ใน ชุมชน
	9. วัสดุต่างๆ นำมาประดับเป็น ศิลปะได้	

1.8 การนำเรื่องการเขียน
ภาพระบายสีไปสัมพันธ์
กับกลุ่มประสบการณ์อื่น
และการนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

2. การปั้นและแกะสลัก

2.1 การปั้นรูป การแกะ
สลักวัสดุในท้องถิ่นเป็น
ของเล่น ของใช้ต่างๆ
ด้วยวิธีการที่เหมาะสม

3. การพิมพ์ การพิมพ์ด้วยวัสดุต่างๆ
ที่ทำได้ง่ายในท้องถิ่น ทำเป็น
แม่พิมพ์และออกแบบพิมพ์

4. งานจัดออกแบบและสร้างสรรค์
จากวัสดุต่าง ๆ

4.1 การออกแบบด้วยเทคนิค
ต่างๆ

4.2 งานโครงสร้างการ
เคลื่อนไหว เช่น
เครื่องหมุน เครื่องแขวน

5. งานสานและงานถักทอ เย็บ
ปักอย่างง่าย ๆ ด้วยวัสดุในท้อง
ถิ่นให้เป็นของเล่นของใช้ เครื่อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความคิดรวบยอด/หลักการ	เนื้อหา
		ประดับและเครื่องแต่งกาย
		6. การรู้คุณค่าทางศิลปะและ ความผสมกลมกลืนระหว่างศิลปะ
		6.1 การละสมและจัด
		นิทรรศการ เช่น การ รวบรวมผลงานของตนเอง เปลือกหอย ก้อนหิน ใบไม้ แผลง
		6.2 การรับฟังความคิด เห็นของผู้อื่น เช่นการตั้ง ชื่อภาพแล้วช่วยกันพิจารณา ว่าชื่อนั้นจะสื่อความหมาย ตรงความเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น
		6.3 การลากเส้นและ ใช้สีให้ประสานกลมกลืน กับจังหวะและดนตรี
		6.4 การจัดตกแต่งวัสดุสิ่ง ของให้เหมาะสมกับ อาคารสถานที่และ กาลเทศะ

(กรมวิชาการ, 2530:251-253)

จากการที่ได้กล่าวถึง ครูผู้สอนศิลปศึกษา หลักสูตรโดยทั่วไปและหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 รวมถึงหลักสูตรศิลปศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น การที่จะทำให้หลักการและวิธีการเหล่านั้นก่อให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนจะต้องผ่านตัวครูผู้สอนโดยกระบวนการที่เรียกว่า "การสอน"

ไอซ์เนอร์ (Eisner, 1973 : 7-16) การสอนศิลปะจะต้องไม่คำนึงถึงผลสำเร็จมากกว่า กระบวนการทำงาน เพราะกระบวนการทำงานจะนำไปสู่พัฒนาการด้านทัศนคติได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ ค่านิยม รสนิยมที่ดี อันเป็นเป้าหมายของศิลปศึกษา ถึงกระบวนการการทำงานและผลงานสำเร็จรูปเป็นสิ่งที่ครูต้องพิจารณาควบคู่กันไป

ทิสนา แชมมณี (2526:111) ได้กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาควรยึดหลักการ หรือแนวทางในการสอนศิลปศึกษา เพื่อให้สนองตามจุดประสงค์ดังนี้

1. ครูควรศึกษาแผนล่วงหน้าทุก ๆ แผนเสียแต่ต้นปีการศึกษาเพื่อจะได้วางโครงการจัดลำดับแผนตามความเหมาะสม และจะได้จัดเตรียมสื่อการเรียนได้ทัน
2. ครูควรปรับแผนการสอนแต่ละแผนให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นหรือเหตุการณ์ที่ ประสบอยู่ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสนุกสนานเพลิดเพลิน และทำทาสความคิด และการแสดงออกของนักเรียนไม่ยึดทฤษฎีและกฎเกณฑ์มากเกินไป
3. ครูควรให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเองมากที่สุด
4. ครูควรสร้างบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกันเองกับนักเรียน แสดงความพอใจในตัวนักเรียนให้ทั่วถึงกัน พยายามให้นักเรียนทำงานอย่างอิสระ สนุกสนานเพลิดเพลิน ให้นักเรียนใช้ความคิดของตนเอง ไม่บังคับให้นักเรียนวาดภาพ หรือทำงานตามครบทกอย่างและช่วยจัดสภาพของห้องเรียนให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น บ้างเพื่อส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
5. ครูพึงระลึกอยู่เสมอว่า การสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาไม่ได้มุ่งให้นักเรียนเป็นศิลปิน แต่เป็นการมุ่งปูพื้นฐานให้นักเรียนมีความสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และมีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำศิลปะมาประยุกต์

ให้เกิดคุณค่าและรสนิยมที่ดี

6. ครูควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น โดยพยายามหลีกเลี่ยงการเสียเงินซื้อให้มากที่สุด

7. ควรให้โอกาสนักเรียนชี้แจงผลงานอภิปรายและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อน ในชั้นเรียน ครูควรฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล ฝึกการรับความจริงมีมารยาทในการแสดงออก ฝึกให้มีความยุติธรรมและรู้จักยอมรับผลงานของผู้อื่น

8. ครูควรฝึกนักเรียนให้ทำความสะอาดสถานที่ทำงาน และเก็บเครื่องมือเครื่องใช้หลังจากเสร็จงานทุกครั้ง เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักรักษาสภาพแวดล้อมและรับผิดชอบในการทำงาน

9. ในการประเมินผลงานด้านศิลปะนั้น ครูควรดูด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นอันดับแรก ไม่ควรนำความสามารถของครูไปวัดกับความสามารถของนักเรียน ครูควรยอมรับผลงานที่นักเรียนทำออกมา และพึงระลึกอยู่เสมอว่า คະแนนที่ให้ไม่ใช่เครื่องตัดสินว่าถูกผิด คະแนนเป็นเพียงเครื่องมือในการเตือนหรือกระตุ้นให้นักเรียนมีกำลังใจในการทำงานและใช้ความคิด

10. ครูควรพยายามจัดแสดงผลงานของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ชื่นชมกับผลงานของตนเอง และเพื่อเป็นแนวคิดแก่ผู้อื่น นอกจากนั้นการจัดแสดงผลงานทางศิลปะจากที่อื่น ๆ ก็จะช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นด้วย

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิคุบุตร (2525:38-40) ได้กล่าวถึง บทบาทที่สำคัญของครูในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาคือ สิ่งแรกครูจะต้องมีความเข้าใจก่อนว่า ศิลปศึกษามีประโยชน์แก่ชีวิตของเขาอย่างไร และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านต่างๆ อย่างไร ซึ่งในเรื่องนี้จะต้องมีความเข้าใจว่า ศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้คือ

1. การเรียนรู้เรื่องความงาม เช่น เมื่อได้เห็นของสวยงามทำให้เกิดความคุ้นเคย นำมาทำเป็นทุนสามารถทำสิ่งใหม่ ๆ ที่สวยงามยิ่งขึ้น ได้และนำความงามมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2. พัฒนาการทางสติปัญญา เช่น การได้ลงมือวาดภาพทิวทัศน์ ด้วยตนเอง ทำให้พยายามสังเกตรายละเอียดของต้นไม้ หรือส่วนประกอบของบ้านเพื่อนำมาถ่ายทอดลงในภาพวาดจนทำให้ได้เรียนรู้ของต้นไม้และบ้านมากขึ้น

3. การเรียนรู้ทางการควบคุมอารมณ์ เช่น การถ่ายทอดอารมณ์โกรธลงในภาพวาดบนกระดาษหรือปั้นดินเป็นรูปหรือเรื่องราวที่ปรารถนา ซึ่งอาจเป็นไปได้ในความจริง แต่ก็ทำให้สบายใจหรือมีความสุขที่ได้ทำงานอิสระเสรี และได้รับความสำเร็จในการทำงาน

4. การเรียนรู้เทคนิควิธีทำงานศิลปะ เช่น รู้ว่าถ้าต้องการระบายสีพื้นในกระดาษ ควรจับสีเทียนนอนลงแล้วลากไปบนกระดาษ ถ้าต้องการทำให้กระดาษงอขดก็ใช้สันมือนวดไว้แล้วดึงกระดาษให้พื้นผิวครูดไปกับสันมือนั้น

5. การเรียนรู้การใช้มือทำงานใช้คล่องแคล่ว ในการทำงานศิลปะต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เช่น มีด ไม้ พู่กัน กระดาษ กาว ฯลฯ และต้องใช้มือทำงานลักษณะต่าง เช่น วาด พับ ปั้น ตัด ดึง กด กรีด ฯลฯ เมื่อมีโอกาสทำมากผู้ทำก็ได้ฝึกการใช้มือให้คล่องแคล่วยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่การทำงานอย่างอื่นด้วย

6. การเรียนรู้ทางสังคม เช่น เรียนรู้เรื่องความซื่อ ความดีจากภาพผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของผู้อื่นโดยสุภาพ รู้จักร่วมมือกันทำงาน เช่น วาดภาพผนังร่วมกัน หรือรู้จักการช่วยเหลือกัน แบ่งปันเครื่องมือเครื่องใช้กัน เป็นต้น

7. การเรียนรู้ทางการสร้างสรรค์ เมื่อได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างต้น ก็สามารถใช้การเรียนรู้เหล่านั้นเป็นทุนในการสร้างสรรค์

การเรียนรู้ศิลปศึกษาจะทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถดำเนินชีวิตอย่างสุจริต มีความสุข มีความสามารถในการคิดและตัดสินใจได้เหมาะสม ถูกต้องอันเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้จัดการศึกษามุ่งหมายให้เกิดขึ้น และคงอยู่ตลอดชีวิตของคนที่ได้รับการศึกษา ครูสอนศิลปศึกษาจึงต้องใช้ความคิดในการวางแผนการสอนที่จะให้เกิดผลดีที่สุด โดยทำเป็นขั้นตอนคือ

1. วางโครงการสอนเป็นโครงการใหญ่ที่แสดงภาพรวมกว้าง ๆ ของประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครุคิดว่าจะจัดให้นักเรียน ประกอบด้วย

จุดมุ่งหมายของครู ครูต้องการให้นักเรียนเป็นอย่างไร เมื่อเรียนศิลปศึกษาครบตามเวลาที่ครูรับผิดชอบสอน

วิธีดำเนินการ เช่น กำหนดว่าครูจะสอนสัปดาห์ละกี่ครั้ง ๆ ให้นานเท่าใด ใช้สถานที่ใดบ้าง ใช้วิธีดำเนินการสอนชนิดใดบ้าง (เช่น ศึกษานอกสถานที่ อภิปราย เล่า นิทาน ฯลฯ) และวิธีการที่ใช้ประเมิน (เช่น ใช้การสังเกตของครู การวิจารณ์ของนักเรียน การ อิงเกณฑ์ ที่ตั้งไว้) ตลอดจนการแสดงผลการประเมินผล (เช่น แสดงเป็นคะแนนหรือลำดับชั้นคิด มาก ตี ฯลฯ)

ลำดับของบทเรียน เช่น กำหนดว่าจะจัดประสบการณ์ใด ก่อนหลัง เรียงลำดับกัน อย่างไร ตลอดช่วงเวลาที่สอน (เช่น ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ ครั้งที่ 2 วาดภาพอิสระ ครั้งที่ 3 ปั้น ครั้งที่ 4 วาดภาพทิวทัศน์ ฯลฯ)

2. ทำแผนการสอนเฉพาะคราว โดยหยิบยกเรื่องที่เรียงลำดับไว้แล้วมาเตรียมการ ให้ละเอียดอีกทีว่า แต่ละครั้งสอนมีจุดมุ่งหมายเฉพาะว่าอย่างไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไร ใช้ วัสดุอุปกรณ์อะไร และประเมินผลอย่างไร

3. ดำเนินการสอน โดยทำตามแผนการสอนที่เตรียมไว้ในข้อ 2 แต่ต้องปรับปรุงให้ เหมาะสมกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในช่วงเวลาที่สอนนั้นด้วย

4. ประเมินผลทันทีที่สอนเสร็จแต่ละครั้ง และหลังการสอนเป็นระยะ เช่น 4 ครั้ง ใน 1 ปี สิ่งที่ต้องประเมินคือ พัฒนาการของนักเรียน (ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้) ตัวครูเองทั้งในแง่การสอนการปฏิบัติตน และสภาพการณ์ของโครงการ เช่น นโยบายการสนับสนุน การ อำนาจความสะดวก ฯลฯ

ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2529: 1) กล่าวไว้ว่า ในแผนการสอนในแต่ละระดับชั้นได้ แบ่งกลุ่มวิชา เนื้อหาเรื่องที่จะสอนไว้เป็นเรื่อง ๆ และกำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนว่า สอนเรื่องอะไรใช้เวลากี่คาบ มีความคิดรวบยอดอย่างไร จุดประสงค์การเรียนรู้อย่างไร เนื้อหา มีอะไรบ้าง ใช้วิธีสอนและกิจกรรมอย่างไร อุปกรณ์อะไรและจะประเมินผลอย่างไร ซึ่งแผนการ สอนจัดทำเป็นรายสัปดาห์ ประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ทุกกลุ่มวิชา

สภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบทางการศึกษา เขตการศึกษา 9 ประกอบด้วย จังหวัดต่าง ๆ 5 จังหวัด ได้แก่ สฉังหวัด ขอนแก่น อุดรธานี สกลนคร เลย และ

หนองคาย ซึ่งมีหน่วยงานจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเรียกว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีหน้าที่ภารกิจหลัก คือ จัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาให้แก่เด็กไทยทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตาม พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้แก่เด็กไทยที่อยู่ในพื้นที่ชนบทเพื่อเตรียมความ พร้อมในการเข้าเรียนชั้น ป.1 ให้แก่กลุ่มดังกล่าวตามแนวนโยบายของรัฐบาลและตามมติคณะรัฐมนตรี โดยการจัดการศึกษาภาคบังคับขั้นสูงสุดชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา การ จัดการศึกษาของแต่ละจังหวัดในเขตการศึกษา 9 มีแนวทางปฏิบัติคล้ายคลึงกัน โดยมีหลักสูตรประถม ศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นหลักปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของ หลักสูตร การสรรหาบุคลากรโดยการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครู จะกำหนดวุฒิ ระดับ การศึกษา ตามความจำเป็นของแต่ละจังหวัด ฉะนั้นผู้สอบแข่งขันแต่ละวุฒิจึงกำหนดแน่นอนไม่ได้ การบรรจุครูในอัตราว่างของโรงเรียนก็ไม่สามารถสนองความต้องการของโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะกำหนดหน้าที่ให้เป็นครูประจำชั้นสอนทุกกลุ่มวิชา หรือสอนพิเศษวิชาตาม วุฒิที่ครูผู้นั้นจบมา ในกรณีที่ครูสอนทุกกลุ่มวิชานั้น ปัญหาที่ตามมา คือ การสอน วิชาที่ตนเองไม่ถนัด ผลกระทบจึงตกแก่นักเรียนและวิชาที่ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความสามารถในการสอนดีพอ จึงพอสรุปได้ ว่าครูมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่ครูผู้สอนประสบปัญหา ในการสอน รวมทั้งปัญหาด้านอื่นๆ พอจะแยกได้เป็นประเด็น ดังนี้

1. จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับวุฒิของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9 พบว่า ครูที่จบวุฒิปริญญาตรี มีระดับปริญญาตรี จำนวน 417 คน ระดับ ปกศ. สูง จำนวน 89 คน (เอกสารทางวิชาการ ของการศึกษา 9 2532) จากการสำรวจระดับวุฒิทางการศึกษา สาขาวิชาเอกศิลปศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในปี การศึกษา 2536 ที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีครู วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน ระดับปริญญาตรี จำนวน 9 คน มีโรงเรียนในโครงการขยาย โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 40 โรงเรียน ซึ่งครูเหล่านี้ ต้องสอนวิชาศิลปศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 2536) แสดงว่ามีครูไม่มีวุฒิปริญญาตรีจำนวนมากที่สอนวิชาศิลปศึกษา ฉะนั้นการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาน่าจะก่อให้เกิด ปัญหาที่ครูผู้สอน เพราะไม่มั่นใจว่าตนสอนอย่างถูกต้องหรือไม่ (เทียนชัย เสาจินดารัตน์ 2535)

จากการศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี ขยประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 5 จังหวัด เขตการศึกษา 9 ปรากฏว่า มีโครงการอบรม สัมมนา ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ค่อนข้างน้อยบาง จังหวัดไม่มีโครงการในแผนการปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณของจังหวัดจากงาน วิจัยของ พิกภ ปิติ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4" พบว่า ครูสอนศิลปศึกษาประสบปัญหาเรื่องความรู้และทักษะพื้นฐานทางศิลปะ ครูโรงเรียนประถมศึกษาได้เสนอแนะว่าควรมีการจัดการสัมมนาเชิงวิชาการ และสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนศิลปศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. ปัญหาจากผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านงบประมาณทั้งนี้เนื่องจากไม่มีความรู้พื้นฐานทางศิลปะ สอดคล้องกับข้อคิดของนิคม ทาแดง (2525:555) ว่าปัญหาสำคัญคือ ขาดตำรา คู่มือครู ขาดอุปกรณ์การสอน ในการจัดสรรงบประมาณของจังหวัด เขตการศึกษา 9 ตามโครงการจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ที่จัดสรรให้โรงเรียน โดยคิดตามจำนวนนักเรียนเป็นรายหัว ส่วนมากผู้บริหารจะจัดสรรการจัดซื้อสื่อให้กลุ่มวิชาอื่นๆ มากกว่าวิชาศิลปศึกษา จากการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับศิลปะและงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปศึกษามักพบว่าผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ทั้งในค่านาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ (บรรจง บุญตรี, 2532) จากงานวิจัยของ พิกภ ปิติ (2534) ครูผู้สอนศิลปศึกษาเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีห้องศิลปะเฉพาะชั้นในโรงเรียน แต่จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณของแต่ละจังหวัด พบว่า ค่านาคารสถานที่ไม่เพียงพอที่จะจัดห้องเรียนเฉพาะรายวิชา ถ้าหากว่าผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารระดับสูงเห็นความสำคัญของวิชาศิลปศึกษาอาจจะจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ด้านวิชาการ สร้างขวัญ และกำลังใจแก่ครูผู้สอนด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ โดยการแนะนำ นิเทศภายในหรือส่งเข้ารับการอบรม สัมมนา เป็นต้น

3. ปัญหาจากการนิเทศ การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน ทำหน้าที่ชี้แจงแนะนำเกี่ยวกับการศึกษา ควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา ปรับปรุงการเรียนการสอนแก่ครู แต่โดยสภาพความเป็นจริงแล้ว

จำนวนศึกษานิเทศก์ของแต่ละจังหวัดไม่เพียงพอ ระยะเวลาในการนิเทศและงบประมาณมีจำกัด สำนักงานการประถมศึกษาแต่ละจังหวัดมีพื้นที่รับผิดชอบกว้างมากทำให้เสียเวลาในการเดินทางมาก มีเวลานิเทศแก่ครูผู้สอนน้อยการนิเทศจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร บางครั้งศึกษานิเทศก์อำเภอไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ควร และไม่ติดตามผลสม่ำเสมอทำให้ครูผู้สอนที่ประสบปัญหาด้านการสอนไม่ได้รับการแนะนำช่วยเหลือ เช่น วิธีสอน การสร้างสื่อการสอน การวัดและประเมินผล จากการวิจัยของ เทียนชัย เสาจินดารัตน์ (2535) ได้พบว่า ครูศิลปศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่มั่นใจและเชื่อถือต่อการคำแนะนำหรือปรึกษาจากศึกษานิเทศก์อำเภอ เนื่องจากศึกษานิเทศก์อำเภอไม่แสดงบทบาทของผู้มีความรู้ จากสาเหตุดังกล่าวจึงมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2530-2532 ของวิชาศิลปศึกษา พบว่าจังหวัดขอนแก่น อุตรดิตถ์ และหนองคาย ผลการประเมินลดลง ส่วนจังหวัดสกลนคร และ เลย ผลการประเมินเพิ่มขึ้น (เอกสารทางวิชาการเขตการศึกษา 9 : 2532) รายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2534 ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ได้พบว่ารายสมรรถภาพการรู้คุณค่าชื่นชมศิลปวัฒนธรรม มีปัญหาในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาซึ่งควรที่ผู้เกี่ยวข้องจะให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษ จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) พบว่าการนิเทศก์ติดตามผลยังไม่บรรลุผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน เพราะยังขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศไม่ทั่วถึงและไม่เป็นระบบ

บทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ที่จะส่งเสริมสนับสนุนการสอนวิชาศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9 ทั้งทางด้านการพัฒนาบุคลากร หลักสูตร วิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อการสอนและห้องเรียน ศิลปศึกษา การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรม ซึ่งจะลดปัญหาการเรียนวิชาศิลปศึกษาได้หากว่า การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จ จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ส่งเสริมประสิทธิภาพในการสอนและจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อุมีเจตคติที่ดีต่อวิชาศิลปศึกษาดังต่อไปนี้

หลักการสอนศิลปศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียน มี 3 แบบด้วยกัน คือ (ชวลิต คาบแก้ว และสุภาวดี เหมานนท์, 2525 : 18-20)

1. การสอนแบบบอกให้โดยตรง (Direct method)
2. การสอนแบบแสดงออกอย่างเสรี (Free expression method)
3. การสอนแบบมีความมุ่งหมายในการเรียน

การสอนแบบบอกให้โดยตรง (Direct method)

วิธีสอนแบบนี้ เป็นวิธีสอนแบบครูบอกให้นักเรียนทำโดยตรง ให้ปฏิบัติตามกฎหรือคำแนะนำของครู เป็นวิธีการลอกเรียนแบบ จากครูเขียนไว้หรือของจริง นักเรียนต้องวาดให้เหมือนจริง การสอนแบบนี้สอนตามทฤษฎีเหมือนจริง (Native Realism) โดยเน้นคุณค่าในด้านทักษะ (skill) แสดงความแม่นยำในการใช้มือให้สัมพันธ์กับประสาทตา (Hand Co-ordination) ครูไม่ยอมให้เด็กมีเสรีภาพในการทำงาน การสอนแบบนี้ไม่เป็นการส่งเสริมความคิดจินตนาการทางสร้างสรรค์ การสอนในทฤษฎีนี้ได้ตระหนักถึงความเก้บกดและพื้นฐานประสบการณ์ที่มีผลต่อการแสดงออกทางด้านศิลปะ และมีได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สิ่งที่ตามมา คือ เด็กขึ้นอยู่กับกิจกรรมศิลปะที่ครูเป็นผู้กำหนด (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526 : 83) การสอนแบบนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาสถาบันศิลปะ (Academy of art) ฝึกให้ผู้เรียนเป็นศิลปิน จึงไม่เหมาะสำหรับเด็ก แต่เกิดผลดีคือ เด็กได้ฝึกความชำนาญในการทำงาน (ประเทิน มหาพันธ์, 2531:96)

การสอนแบบแสดงออกอย่างเสรี (Free Expression Method)

วิธีนี้เป็นวิธีสอนตรงข้ามกับวิธีแรก คือ เป็นวิธีสอนปราศจากการบังคับหรือควบคุม เด็กมีอิสระอย่างเต็มที่ การเลือกรูปวาดหรือวัสดุเพื่อการแสดงออก เด็กได้รับความเพลิดเพลิน การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีสอนที่มีคุณค่าแก่เด็กดังนี้ (ประเทิน มหาพันธ์, 2531 : 92)

1. เปิดโอกาสให้เด็กเลือกแนวความคิด หรือเนื้อเรื่องของตนเองในการแสดงออก

2. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระตามวิธีการของตนเอง
3. ให้สิทธิในการสร้างงานด้วยตนเอง

การสอนวิธีนี้เหมาะที่ครูจะนำมาใช้สำหรับเด็กเล็ก การสอนแบบนี้ไม่ใช่พัฒนาเด็ก เป็นรายบุคคล เรื่องความรู้ด้านศิลปะและคุณค่าของศิลปะ

3. การสอนแบบมีความหมาย (Meaningful Art Education)

เป็นวิธีใหม่ทำให้การสอนศิลปะได้ผลน่าพอใจ ผู้เรียนมีเสรีภาพเพียงพอในด้าน อารมณ์และความคิด รู้คุณค่าในศิลปะและการดำรงชีวิต การสอนแบบนี้มีหลัก 2 ประการ คือ

1. การกระทำต้องมีความหมาย
2. มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

การสอนแบบมีความหมายนี้ มุ่งหมายให้ศิลปะมีความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและ สังคม ศิลปะมีความสำคัญ เด็กนำประสบการณ์มาแสดงออกด้านศิลปะอย่างสร้างสรรค์และรู้คุณค่า นำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคม

กระทรวงศึกษา (2525:137) ได้เสนอแนวการสอนศิลปศึกษาโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การสอนแต่ละครั้ง ควรสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องสลับกันไปไม่ควรสอนเรื่อง เดียวจบ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจเท่าที่ควร
2. ครูควรให้เด็กมีประสบการณ์ในการวางแผน ดำเนินการและหาอุปกรณ์การ เรียนการสอนร่วมกับครู และหากจำเป็นครูอาจทำตัวอย่างสำเร็จรูปมาให้ดู พร้อมทั้งเสนอแนะ วิธีดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ตลอดจน แนะนำวิธีการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับกิจกรรม
3. บางเรื่องครูอาจจำเป็นต้องสาธิตเพื่อสังเกตการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเด็ก ที่มีปัญหา และพยายามให้เด็กทำงานตามความคิดอิสระของตนให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์
4. อธิบายผลงานของตน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง
5. เก็บ ทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ และสถานที่ทุกครั้งหลังจากที่ทำงาน เสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้เด็กมีวินัย รักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบ

6. จัดแสดงผลงาน เพื่อให้เด็กมีความภูมิใจและพัฒนางานของตน
8. ควรเป็นการมอบหมายงานเป็นกลุ่มมากกว่ารายบุคคลเด็กจะได้มีโอกาสช่วยเหลือกัน

เหลือกัน

ประเทิน มหาขันธ์ (2531 : 92) ให้ทัศนะถึงวิธีสอนศิลปะว่า การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีสอนศิลปะวิธีหนึ่งซึ่งมีคุณค่าแก่เด็กดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กเลือกแนวความคิด หรือ เนื้อเรื่องของตนเองในการแสดงออก

2. เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระตามวิธีการของตนเอง

3. ให้สิทธิในการสร้างงานด้วยตนเอง

วิโรจน์ ชาทอง และ ท่านอง จันทิมา (2517:18-21) ได้กล่าวถึงหลักและการสอนหรือเทคนิควิธีการสอนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. สอนตามศูนย์สนใจโดยยึดหลักประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกบทเรียนโดยเสรี การสอนวิธีนี้จะมผลดีขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของเด็กประสบการณ์ที่ครูสร้างขึ้น และแรงจูงใจ

2. การสอนโดยการนำของครู ครูกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดงานลำดับขั้นของงาน วิธีดำเนินงาน วัสดุ ตลอดจน เครื่องมือ เครื่องใช้ สำหรับสอนวิชาที่เป็นทฤษฎีตายตัว เช่นการผสมสี การร่างภาพ การจัดภาพ เป็นต้น

3. การสอนโดยการออกแบบและสร้างสรรค์

ชวลิต ดาบแก้ว และ สุชาติ เหมานนท์ (2525 : 21-23) ให้ความเห็นว่า การสอนศิลปศึกษานั้นมีหลายวิธีแต่ที่สำคัญในการสอนควรยึดหลัก 3 ประการ คือ

1. การสอนให้เด็กเกิดการสร้างสรรค์ (creative) เด็กทุกคนมีพลังอำนาจในการแสดงออกตามทัศนะของตนโดยนำประสบการณ์มาสร้างงานศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 87) เกี่ยวกับทฤษฎีปัญหาทางศิลปศึกษาว่า การสั่งสมประสบการณ์ทำให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด ครูมีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมให้เด็กแสดงออก ในวิถีทางที่สังคมยอมรับ

2. การสอนตามศูนย์สนใจเด็ก (interest) เป็นการสอนที่ให้เด็กแสดงออกตามความสามารถของแต่ละบุคคลโดยมีอิสระ คำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ครูจัดบทเรียนโดยกำหนดหัวข้อเรื่องตามเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เด็กสนใจ เช่น เรื่องภายในบ้าน ประเพณีสำคัญในท้องถิ่น

3. การสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ (Correlate) การสอนมุ่งถึงพัฒนาการของความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูอาจจะจัดกิจกรรมทางศิลปะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ ได้ โดยใช้วิชาศิลปะเป็นตัวนำบทเรียน

วิธีสอนวิชาศิลปะศึกษา

วิธีสอนและเทคนิคการสอนเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านพุทธิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย (ชวลิต ดาบแก้ว และ สุดาวดี เหมานนท์, 2525 : 40) ทั้งนี้ครูต้องมีจิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อจูงใจ (Motivate) หมายถึง การให้ข้อมูลเพื่อทำจูงใจให้เห็นแนวทางให้เกิดความมุ่งหมายและแสดงออกทางสร้างสรรค์อย่างถูกต้องและการกระตุ้น (Stimulate) หมายถึง การเตือนหรือกระตุ้นให้ความคิดหรือความสามารถที่มีอยู่แล้วตื่นตัวขึ้น และทำให้นักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติการให้ได้ผลงานสร้างสรรค์ (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2526 : 108) ฉะนั้นแนววิธีสอนและเทคนิคการสอนที่ครูนำไปใช้มี 2 ประเภท คือ (ชวลิต ดาบแก้ว และ สุดาวดี เหมานนท์, 2525 : 40-42)

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) เป็นการสอนแบบดั้งเดิมที่ครูเคยใช้กันมา ครูมีหน้าที่พูดอธิบายตัวอย่าง สาธิต ทดลองหรือกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนทำโดยไม่คำนึงถึงจุดประสงค์การเรียน เนื้อหาวิชาและความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences)

2. การสอนที่ถือเด็กเป็นศูนย์ความสนใจ (Child Centered) เป็นการสอนให้ไปไปตามแนวหลักสูตรใหม่ เน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น และดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม การสอนแบบนี้นักเรียนมีส่วนร่วมการกระทำกิจกรรมกับครูผู้สอน ศึกษาด้วยตนเอง การค้นคว้า การทำรายงานเป็นกลุ่ม ให้ข้อมูล แนะนำและช่วยเหลือ

การสอนที่ถือเด็กเป็นศูนย์กลางมีหลายวิธี เช่น

- การสอนแบบหน่วยบูรณาการ
- การสอนแบบใช้ชุดการสอนต่างๆ
- การสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม
- การสอนแบบอภิปราย
- การศึกษานอกสถานที่
- การค้นคว้าด้วยตนเอง
- การแสดงบทบาทสมมติ
- การสอนแบบโปรแกรม
- การสร้างสถานการณ์จำลอง
- การสอนแบบเล่นเกม

ชวลิต คายแก้ว และ สดวดี เหมาทานนท์ (2525 : 98-108) ได้กล่าวถึงการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนต่างๆ ดังนี้

1. การสอนแบบสาธิต คือ การสอนที่ครูแสดงหรือทำวิธีการที่ถูกต้องที่สุดให้นักเรียนดู เช่น การสาธิตการใช้เครื่องมือ สาธิตการพิมพ์แบบต่างๆ สาธิตการปั้น หรือแกะสลัก โดยครูสาธิตเองหรือเชิญวิทยากรหรือนักเรียนแสดงการสาธิตเอง มีด้วยกัน 3 วิธี คือ

- 1.1 สาธิตให้ดูทั้งชั้น (Class Demonstration)
- 1.2 สาธิตให้ดูเป็นหมู่ (Group Demonstration)
- 1.3 สาธิตให้ดูเป็นรายบุคคล (Individual Demonstration)

2. การสอนแบบอภิปราย เป็นการสอนแบบเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาในทางวิชาการ ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็น ใช้เหตุผล ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การวางแผนทางและเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน การสอนแบบอภิปรายมีหลายแบบ คือ

2.1 การอภิปรายหมู่ (Group Discussion) เป็นการอภิปรายเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่ม ถ้ากลุ่มใหญ่กลุ่มเดียวเรียกว่า (Class Discussion) ถ้าอภิปราย

เป็นกลุ่มย่อยเรียกว่า (Group Discussion) การอภิปรายแบบนี้ต้องมีผู้มีความรู้ วิทยาการหรือครู ที่ปรึกษาแต่ละกลุ่มจะต้องมีประธาน รองประธานและเลขานุการ ซึ่งมีหน้าที่จัดสรุปผลการอภิปราย การแบ่งกลุ่มอภิปรายมี 2 วิธีคือ

1. กำหนดหัวข้อ หรือเรื่องเดียวกันทุกกลุ่ม โดยให้เลือกเข้ากลุ่มตาม ความสนใจของแต่ละบุคคล

2. กำหนดหัวข้อเรื่องให้นักเรียนเลือกเรื่องอภิปราย กลุ่มละเรื่อง เลือกประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่มและเลขานุการเพื่อกำหนดการอภิปราย

2.1 การอภิปรายเป็นคณะ (Panel Discussion) การอภิปราย แบบนี้ผู้อภิปรายและผู้ดำเนินการอภิปรายนั่งอยู่หน้าห้องหน้ากลุ่มผู้ฟัง โดยผู้อภิปรายได้รับมอบหมาย เรื่องแล้วไปศึกษาค้นคว้า การอภิปรายประกอบด้วยผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้อภิปราย เมื่อการ อภิปรายสิ้นสุดลง ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องสรุปแนวคิดและเปิดให้ผู้เข้าร่วมฟังการอภิปรายซักถามและแสดงความคิดเห็นได้

2.2 การอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา เป็นการอภิปรายปัญหาใดปัญหา หนึ่งที่มีความสำคัญต่อคนหมู่มาก เป็นเรื่องเดียวกับผู้อภิปราย ทุกคนแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน และซักถามข้อข้องใจของแต่ละคนได้

2.3 การอภิปรายใช้ในการประชุมอบรมอภิปราย แบ่งผู้อภิปราย ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นตัวแทนของผู้ฟัง มีหน้าที่ถามปัญหาต่างๆ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็น วิทยาการและผู้ดำเนินการอภิปราย มีหน้าที่ตอบปัญหา โดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้สรุป

3. การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ครูมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนเป็น วิธีสอนที่ครูเน้นเนื้อหามากเกินไป เป็นการสอนที่นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการกระทำ (Passive Learning) ครูควรใช้ภาพประกอบ มีการทดลอง สาธิต แสดงแบบจำลองหรือสื่อการสอนอื่นๆ และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกระทำ เปลี่ยนวิธีการให้เด็กเป็นศูนย์กลางการสอน (Child Center)

การสอนวิชาศิลปะศึกษา ครูต้องคำนึงถึงตัวเด็ก ในด้านพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ ร่างกายและสังคม ความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสนใจของเด็กตามวัย และเพศ การสอนศิลปะศึกษาควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างมีอิสระเสรี (Free

Expression) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative) และความคิดจินตนาการ (Imagination) ครูไม่ควรใช้คำสั่งหรือใช้อำนาจบังคับในการปฏิบัติงานด้านศิลปะของเด็ก (เลิศ อานันท์นะ, 2523 : 216-217)

วิชัย โลมคติ (2525:67-68) ได้สรุปวิธีสอนศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

1. วิธีบรรยาย หมายถึง การอธิบายบุคคล ชักถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนร่วมกัน ระหว่างครูและนักเรียนอาจมีสื่ออื่น ๆ ประกอบเพื่อให้การบรรยายเข้าใจง่ายขึ้น เมหะสมกับทุกวิชาของหมวดศิลปะ
2. วิธีสาธิต หมายถึงการทำให้ดูตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้ปัญหาก่อนลงมือทำกิจกรรม การสอนแบบนี้ เหมาะสมกับบางเนื้อหาเท่านั้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีกรรมวิธียุ่งยากซับซ้อน
3. วิธีแก้ปัญหา เป็นการทำให้การวิทยาศาสตร์มาใช้ โดยตัดแปลงให้เหมาะสมกับวิธีการทางศิลปะศึกษา มีขั้นตอน คือ การตั้งปัญหา รวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและสร้างเป็นผลงาน วิธีการสอนแบบนี้ใช้เวลามากกว่าวิธีอื่น แต่ผลงานสำเร็จมีคุณค่ามาก เหมาะกับกิจกรรมศิลปะแทบทุกชนิด
4. วิธีมอบหมายงาน วิธีนี้จะอยู่ร่วมกับวิธีสอนต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อาจทำได้ 2 แบบ คือ ให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการและปัญหาอย่างละเอียดแล้วจึงสั่งงานโดยวางขอบข่ายกว้าง ๆ ให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดค้นสร้างสรรค์เพิ่มเติม
5. วิธีสอนแบบลอกแบบ หมายถึง ผู้สอนจะเอาแบบมาเป็นตัวอย่างแล้วให้ผู้เรียนทำงานตามแบบที่กำหนดให้ เหมาะสมกับเนื้อหาบางเนื้อหา เช่น การสอนสัปดาห์กล้ำเนื้อ การเขียนหุ่นนิ่ง ภาพเหมือน เป็นต้น

การใช้สื่อการสอนและห้องเรียนทางศิลปะศึกษา

ความหมายของสื่อการสอน

ชัยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 90) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. สิ่งสิ่งเปลี่ยนต่างๆ ซึ่งเรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ วัสดุ

แบบเรียน फिल्मภาพยนตร์ ฯลฯ

2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียง ฯลฯ

3. กระบวนการและวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่เป็นอิสระ คือไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย อาทิ การสาธิต การทดลอง การฟัง วิทยากร การทัศนศึกษานอกสถานที่

เคอร์ (1985) ได้ให้ข้อคิดว่า การใช้สื่อการสอนรวมทั้งการให้ตัวอย่างที่มองเห็นได้จะมีผลต่อการเรียนรู้ในการทำงานศิลปะและกระบวนการสอน การเปรียบเทียบและประเมินค่าจะมีผลต่อคุณภาพของงานศิลปะด้วยเช่นกัน

สื่อการสอนวิชาศิลปศึกษา

การใช้สื่อการสอนวิชาศิลปศึกษา

การใช้สื่อการสอนมีความหมายหรือมีบทบาทต่อผู้เรียนอย่างมาก วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 125) ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนให้ได้ผล ครูจะต้องรู้จักผลิตหรือรู้จักเลือกใช้สื่อการสอนที่ดี ซึ่งสื่อการสอนที่ดีควรประกอบด้วย

1. ต้องตรงเนื้อหาวิชาที่สอน
2. มีรูปแบบ เรื่องราวที่เร้าความสนใจ
3. ให้ความรู้ความเข้าใจและให้ความคิด
4. เหมาะสมกับวุฒิภาวะและการรับรู้ของเด็ก
5. คำนึงถึงเวลาและการลงทุนในการผลิต
6. ประหยัดหรือใช้วัสดุในท้องถิ่น

นอกจากนี้ การเลือกใช้สื่อการสอนจะต้องให้เหมาะสมกับหน้าที่ของสื่อการสอน โดยแบ่งออกเป็ร 3 ประเภท ดังนี้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526 : 125)

1. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้แล้วช่วยขยายความรู้ความคิดและ

ความเข้าใจของผู้เรียน ผลจากการรับรู้^{นั้น}จะมีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้ สื่อการสอนในลักษณะนี้ คือ วัสดุ อุปกรณ์และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะ เมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมศิลปะความรู้ ความคิดและความเข้าใจเหล่านี้จะมีผลต่องานศิลปะทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ

2. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้เพื่อเป็นสื่อคลี่ใจในการแสดงออกและการสร้างสรรค์งานศิลปะ สื่อการสอนในลักษณะนี้จะทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ สื่อการสอนชนิดนี้ คือ วัตถุต่างๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ

3. ประเภทของสื่อการสอนที่ผู้เรียนปฏิบัติแล้ว เกิดความรู้ ความคิดและความเข้าใจผลจากการปฏิบัติ คือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อชนิดนี้ ได้แก่ การทดลองและปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อ^{นี้}จะมีสภาพเป็นนามธรรม และปฏิบัติงานด้วยสื่อวัสดุที่เป็นรูปธรรม

นิรมล ศิรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 206-212) ได้กล่าวถึงว่าส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ซึ่งครูต้องเอาใจใส่ เลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลเต็มที่ คือ วัสดุ อุปกรณ์และได้ให้ความหมายคำว่า "วัสดุ" หมายถึง สิ่งที่ใช้แล้วหมดเปลืองไป เช่น กระดาษ สี กาว ฯลฯ วัสดุสำหรับงานศิลปะอาจเป็นวัสดุที่มีขายอยู่ทั่วไป หรือเป็นวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น วัสดุที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาซึ่งครูสามารถเลือกใช้ได้ ได้แก่

1. วัสดุ

1.1 วัสดุที่ต้องซื้อ

สีที่เป็นแท่ง เช่น สีเทียน (Wax Crayon) เหมาะสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น สีเทียนที่ตีควรมีสีจัด ไม่มีเทียนไขมากเกินไป ไม่งออ่อนง่าย สีชอล์ค (pasteI) มีราคาแพงไม่เหมาะสำหรับเด็กเล็ก สีชอล์คควรมีสีจัด ไม่เป็นฝุ่นชอล์คมากเกินไปและควรใช้กระดาษเปียก สีดำเหมาะสำหรับเด็กโต ใช้เขียนภาพเน้นเรื่องแสงและเงา สีเมจิกหรือปากกาสักหลาด ให้สีสดใสเรียบเนียน ไม่เหมาะสมสำหรับเขียนภาพที่ต้องเน้นเรื่องแสงเงา ทั้งยัง

มีราคาแพง สีน้ำ (Water Colour) ใช้ได้กับกระดาษแข็งและกระดาษเบสิก กระดาษ กระดาษ
ที่ใช้กับงานศิลปะมีหลายแบบควรเลือกใช้ตามลักษณะของกิจกรรม เช่น กระดาษปรู๊ฟ (เหมือน
กระดาษหนังสือพิมพ์) กระดาษปอนด์ กระดาษวาดเขียน กระดาษการ์ด กระดาษเทา (พื้นขรุขระ
เหมาะสำหรับสีชอล์คและสีถ่าน) กระดาษดำ (เหมือนกระดาษวาดเขียนใช้กับสีเทียนหรือสีชอล์ค)
กาว เทป ไม้เนื้ออ่อน ฝ้าย ดินน้ำมัน ฯลฯ

1.2 วัสดุที่ไม่ต้องซื้อ

เศษวัสดุหรือวัสดุเหลือใช้ และวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น

2. อุปกรณ์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน เป็นสิ่งที่ไม่หมดเปลืองไปในการ
ใช้ตามปกติ มีอายุการใช้งานตามชนิดหรือคุณภาพของสิ่งนั้น ได้แก่ มีด ลูกกลิ้ง เครื่องมือแกะ
สลัก กรรไกร พู่กัน และเครื่องเขียนอื่นๆ

การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาตามจุดหมายของหลักสูตรและแผนการสอน เพื่อให้
บรรลุจุดประสงค์เฉพาะของวิชานั้น การเตรียมความพร้อมของครูในด้านสื่อการสอนมีส่วนสำคัญ
ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจในบทเรียนได้มากขึ้น อีกทั้งความพร้อมของนักเรียนใน
ด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียนก็มีส่วนช่วยให้การดำเนินการสอนของครูเป็นไปด้วยบรรยากาศของการ
เรียนการสอนที่มีคุณภาพ สนุกสนาน ทั้งนี้เพราะครูและนักเรียนต่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม
ระหว่างเรียน แต่มีส่วนประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การจัดสื่อนห้องเรียนให้มีบรรยากาศ
เหมาะสมกับวิชาที่เรียน ซึ่งเป็นการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้เรียนให้เกิดสิ่งเร้าภายใน แรง
จูงใจและความสนใจต่อผู้เรียน

การจัดห้องเรียนวิชาศิลปะศึกษา

วิชาศิลปะศึกษา มีลักษณะเฉพาะทั้งเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอนและตัวครูผู้
สอน การสอนเน้นให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม
มีความเพลิดเพลินและมีความพอใจในผลงานของตนเอง นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพและพัฒนา
การด้านต่างๆ ของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม บรรยากาศเหมาะสมกับวิชาที่เรียนเพื่อ
กระตุ้น ให้ความรู้ให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น อยากกระทำ อยากรู้ อยากเห็นและมีเจตคติที่ดีต่อ

วิชาศิลปศึกษา ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2529 : 153) กล่าวว่า การส่งเสริมกิจกรรมการเรียน การสอนศิลปศึกษา ควรมีความพร้อมที่สมบูรณ์ เช่น ห้องเรียน เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุที่ใช้ บรรยากาศในการทำงาน และห้องเรียนศิลปะที่สมบูรณ์ควรมีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ พอ เพียงสำหรับการปฏิบัติงานของเด็ก เครื่องมือควรประกอบด้วยอ่างล้างมือ ที่เก็บเครื่องมือและวัสดุ โต๊ะ เก้าอี้ ตู้หรือบอร์ดแสดงผลงาน พื้นควรทำความสะอาดได้ง่าย ไม่คดขีมี มีทางระบายอากาศ ถ่ายเทอากาศได้สะดวก การจัดห้องเรียนคำนึงถึงหลักใหญ่ๆ ดังนี้ (ชวลิต ดาบแก้ว และ สุภาวดี เหมทานนท์, 2525 : 45-46)

1. ขนาดและสภาพห้องเรียน ต้องมีขนาดพอเหมาะกับจำนวนนักเรียนที่จะทำการ เรียนการสอนและทำกิจกรรมได้สะดวก และสว่างเพียงพอทั่วทั้งห้องเรียน ไม่ควรมีเสียงรบกวน มาก สภาพในห้องควรมีสีที่ช่วยเพิ่มความสว่างภายในห้องเรียน อีกประการหนึ่ง คือ การถ่ายเท อากาศ ควรมีประตูหน้าต่างต่างๆ เพื่อให้อากาศภายในห้องเย็นสบายไม่อึดอัด
2. วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน เครื่องใช้ต่างๆ ควรประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ ขาหย่าง เขียนภาพ ชั้นตู้ อ่างล้างมือ บอร์ด กระดาษทราย หุ่นจำลอง กระเป๋านั่ง วัสดุสิ้นเปลือง เช่น กระดาษ สี พู่กัน สีโปสเตอร์ ดินน้ำมัน กาว มีด กรรไกร พร้อมตู้เก็บเครื่องมือ
3. การจัดโต๊ะเรียนตามลักษณะของกิจกรรมในการเรียนการสอน เช่น จัดโต๊ะนักเรียน เป็นหน้ากระดานหันไปหน้าชั้น แบบครูเป็นศูนย์กลางเรียน เหมาะสำหรับการสอนแบบบรรยาย แบบสาธิต การจัดโต๊ะเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา คือ การจัดโต๊ะเรียน เป็นกลุ่มเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันและปฏิบัติงานได้
4. การจัดห้องเรียนประจำวิชาหรือวิชาเฉพาะ คือ ห้องเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งโดย เฉพาะ เช่น ห้องเรียนศิลปะ
5. การจัดบรรยากาศในห้องเรียน ให้เด็กได้มีอิสระในการแสดงออก ไม่ควรมี ระเบียบมาก ภายในห้องควรมีระเบียบ ความสะอาดและสะดวกในการทำกิจกรรม บุคลิกของครูมี ความสำคัญต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียน (วนิช บรรจง, 2516 : 18 อ้างถึงใน บรรจง บุญการี, 2532 : 19) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมทำให้นักเรียนพอใจ สนใจ ต้องการที่จะ รับรู้ในเนื้อหาที่เรียน ในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนนั้น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้มาก มุสดี กุญอินทร์ (2521 : 18-19) กล่าวว่า จากแผน

การสอน ตามเนื้อหาวิชาในกลุ่มประสบการณ์นั้นขึ้นอยู่กับการจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียน ในความคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : 24) เกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ว่า เด็กจะเรียนได้ดีเมื่อเด็กมีความสุขสบายใจ จิตใจแจ่มใส ร่าเริง สนใจในสิ่งที่กระทำอยู่และไม่สนใจการเรียนเมื่อถูกบังคับโดยธรรมชาติของเด็กในระดับประถมศึกษา เด็กต้องการมีครูเป็นที่ปรึกษา จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และห้องเรียนศิลปะ จะมีผลทางด้านจิตวิทยากลายเป็นความผูกพัน ส่งผลถึงการเรียนศิลปะด้วย (วิรัตน์ คุ่มคำ , 2531:98-99)

ชนพรรณ นุญยัตกลิน (2530:46-51) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนศิลปะศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะมีผลต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาห้องเรียนศิลปะควรแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ พื้นที่ว่างส่วนบุคคลและพื้นที่โดยส่วนรวม การจัดพื้นที่ภายในแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน (Studio activities) เป็นบริเวณส่วนใหญ่ของห้อง ประกอบด้วย โต๊ะเรียน โต๊ะครู เก้าอี้ ขาดังสำหรับวาดรูป ม้านั่ง โต๊ะยาววางอุปกรณ์ต่าง ๆ บริเวณนี้ผู้เรียนใช้ปฏิบัติงานศึกษาค้นคว้า
2. ส่วนที่จัดไว้เพื่อแสดงผลงานของผู้เรียนและการวิจารณ์ผลงาน (Responding to art) ใช้เพื่อแสดงผลงานสำเร็จและการวิจารณ์ผลงานระหว่างผู้เรียน แสดงความคิดเห็น การให้คะแนนของครูหรือนักเรียนให้คะแนนกันเอง เปิดโอกาสให้แสดงออกเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ การเรียนรู้และพัฒนาความคิด อารมณ์และร่างกาย

โดโรธี (1961:17) ได้ให้ทัศนะว่า การประกอบกิจกรรมศิลปะนั้นเด็กต้องการเนื้อที่สำหรับการเคลื่อนไหว การจัดสถานที่สำหรับการทำงานศิลปะอย่างเสรี ควรจัดดังนี้

1. อากาศถ่ายเทได้สะดวก สะอาด อบอุ่นพอเหมาะ
2. แสงสว่างพอเหมาะ ประมาณ 35 แสงเทียน ที่นั่งไม่หันหน้าเข้าหาแสง
3. หน้าต่างควรอยู่ต่ำกว่าระดับสายตาเด็ก

การวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา

การวัดและประเมินผลวิชาศิลปศึกษา นอกจากจะวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดในแผนการสอนแล้ว ครูจะต้องติดตามพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ การแสดงออกของเด็กหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์หรือไม่ การวัดผลวิชาศิลปศึกษา กรมวิชาการ ได้เสนอวิธีวัดผลไว้ 2 วิธีในแต่ละแผนการสอน คือ การสังเกต และการตรวจผลงาน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2521) ซึ่งได้ผลจากการทดสอบทางด้านปฏิบัติงาน การให้เขียนตอบและการสอบปากเปล่า วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : 25) ได้ให้แนวคิดว่าการประเมินผลงานศิลปะของเด็ก ไม่ควรมุ่งให้ความสำคัญของผลงานของเด็กโดยการเปรียบเทียบผลงานของเด็กในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรมล สวัสดิสาร สวัสดิบุตร (2525 : 143) ว่า โรงเรียนต่างๆ ในปัจจุบันเน้นหนักในทางวัดและประเมินผลตัวผลงานศิลปะของนักเรียน วิธีวัดของครูอยู่ที่การตรวจผลงานของนักเรียน การวัดและประเมินออกมาในรูปคะแนนเป็นส่วนใหญ่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 29) ให้แนวคิดว่าการประเมินผลศิลปะของเด็ก ครูต้องคำนึงถึงว่าผลงานไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ต้องระลึกเสมอว่า เรากำลังฝึกอบรมความเป็นมนุษย์ให้กับเด็กไม่ใช่การสอนเด็กให้เป็นศิลปิน

เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 239-259) กำหนดไว้สรุปได้ 4 วิธี คือ

1. แบบสำรวจรายการ
2. แบบการจัดอันดับคุณภาพ
3. แบบบันทึกการสังเกต
4. แบบวัดทัศนคติ

การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผ่านจุดประสงค์ ซึ่งพฤติกรรมของแต่ละจุดประสงค์ เมื่อครบทุกแผนการสอนแล้วจึงประเมินผลการผ่านจุดประสงค์

ตัวอย่างเครื่องมือวัดผล วิชาศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- ก. แบบสำรวจรายการ

1. แบบสำรวจรายการ

ก. แบบสำรวจรายการ

	เลขที่
	ชื่อ - สกุล
	การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้
	การเลือกใช้วัสดุ ได้เหมาะสม
	การประหยัดในการใช้วัสดุ เวลาและแรงงาน
	ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแม่
	ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
	ความเชื่อมั่นในตนเอง
	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้
	การทำความสะอาด เก็บรักษาเครื่องมือเครื่อง และสถานที่
	ความรับผิดชอบ
	การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
	ผ่าน
	ผลลการประเมิน
	ไม่ผ่าน
	หมายเหตุ

๒. แบบการจัดอันดับคุณภาพ

เลขที่	ชื่อ - ชอสกุล	รูปแบบที่แปลคใหม่			จุดเด่นของภาพ			ความประณีตในผลงาน			ความสมกลมกลืนของภาพ			ความสมดุลด้านรูปทรง			ความสมดุลทางด้านสี			ผลการประเมิน		หมายเหตุ
		2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	ผ่าน	ไม่ผ่าน				

เกณฑ์การประเมิน

- 0 หมายถึง ยังต้องปรับปรุง
- 1 หมายถึง พอใช้
- 2 หมายถึง ดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. แบบการจัดอันดับคุณภาพ

เกณฑ์การประเมิน

0 หมายถึง ยังต้องปรับปรุง

1 หมายถึง พอใช้

2 หมายถึง ดี

ค. แบบบันทึกการสังเกต

ชนิดของเครื่องมือวัดผล แบบบันทึกการสังเกต แบบวัดทัศนคติ

ตัวอย่างเครื่องมือวัดผล

คำชี้แจง ในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงานศิลปะหรือเข้าร่วมงานศิลปะ ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วประเมินผลพฤติกรรมตามระดับความมากน้อย

ข้อความ	บ่อยมาก	บ่อย	บางที	เกือบจะ ไม่เคย	ไม่เคย
---------	---------	------	-------	-------------------	--------

1. การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ
2. ความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติม
3. การแสดงความคิดเห็นในด้านศิลปะ
4. มีความพร้อมในการเรียนศิลปะ
5. มีความตั้งใจขณะปฏิบัติงานศิลปะ
6. มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหรือการเข้าร่วมกิจกรรม

ฯลฯ

ง. แบบวัดทัศนคติ

คำแนะนำ นักเรียนคิดว่าการเรียนศิลปะก่อให้เกิดความรู้สึกอย่างไร ให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่เอนเอียงไปตามค่าทางซ้ายหรือขวาตามลำดับความรู้สึกของนักเรียน

ชอบ	_____	ไม่ชอบ
มีคุณค่า	_____	ไร้คุณค่า
สนุกสนาน	_____	น่าเบื่อหน่าย
ผ่อนคลายอารมณ์	_____	เครียด
ง่าย	_____	ยาก

หรือ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับข้อความที่กำหนดให้ต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ตามความมองเห็นของนักเรียน

รายการ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย พอควร	ตัดสินใจ ไม่ได้	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ความคิดเห็นต่อศิลปะ 1. ศิลปะเป็นสิ่งสร้างความเข้าใจ ระหว่างมนุษย์ 2. ศิลปะเรียนไปก็เสียเวลาเปล่าๆ 3. คนที่ชอบศิลปะ เป็นพวกเนื้อผ้า 4. ศิลปะเปิดโอกาสให้คนแสดง ความคิดสร้างสรรค์ 5. การเรียนศิลปะช่วยส่งเสริมให้ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

หมายเหตุ การประเมินการผ่านจุดประสงค์ข้อนี้ ครูควรจะได้ข้อมูลจากการสังเกต พฤติกรรมในการปฏิบัติงานหรือการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะของนักเรียนทุก ครั้ง เกณฑ์การผ่านครูผู้สอนพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตามแบบ บันทึกลับ (ก) และจากคำตอบตามแบบ (ข)

การวัดและประเมินผลการสอน

การวัดและประเมินผลการสอนต่างจากการวัดและประเมินผลการเรียน ตรงที่ผู้วัด และประเมินผลกับผู้ถูกวัดและประเมินเป็นคน ๆ เดียวกัน คือ ครูเป็นผู้วัดและประเมินการสอน ของตัวครูเอง แต่การวัดและประเมินผลการเรียนนั้น ครูเป็นผู้วัดและประเมินผลการเรียนของ นักเรียนการวัดและประเมินผลการสอนศิลปศึกษาก็คืออาการที่ครูตรวจสอบว่าพฤติกรรมการสอน ทุกอย่างที่คุณทำเกี่ยวกับการสอน ของครู

1. เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้ว่าจะทำหรือไม่ (ตามที่ครูกคิดและเขียนไว้ในโครงการสอน และแผนการสอน)
2. ช่วยให้นักเรียนไปถึงจุดมุ่งหมายที่ครูกกำหนดไว้ในการสอนศิลปศึกษาหรือไม่ มากน้อยเพียงไร

ครูสามารถตรวจสอบพฤติกรรมการสอนของตนเองได้ด้วยการสร้างเครื่องมือวัดและ ประเมินผลการสอนศิลปศึกษาด้วยตนเอง (เช่นเดียวกับที่ครูสามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมิน ผลการเรียนของนักเรียน) สิ่งที่จะช่วยครูในการสร้างเครื่องมือและประเมินผลการสอนก็คือ จุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงาน วิธีประเมินผลการเรียน

จากการสำรวจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในระดับประถมศึกษาโดยทั่วไป ยังพบว่า ปัญหาและอุปสรรคตามผลการสำรวจของ ผศ. ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525:74-75) นอสรุป ได้ดังนี้

1. ครูไม่เข้าใจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ทั้งไปแล้วไม่แน่ใจ ทำให้ครูบางส่วนเน้นการวัดผลแบบสอบข้อเขียนอย่างเดียว ไม่มีหลักฐานการวัดผลผ่านวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม
2. ขาดแบบประเมินผล เพราะการส่งล่าช้า ครูไม่เข้าใจวิธีการใช้แบบประเมินผล

การกรอกแบบประเมินผล และทุกโรงเรียนยังไม่ได้จัดทำสมุดบันทึกการผ่านจุดประสงค์ในคู่มือครู

3. ครูไม่ได้ประเมินผลควบคู่ไปกับการสอน
4. ไม่มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการสอนของครูและการเรียนของเด็ก
5. การประเมินผลไม่ดำเนินไปตามข้อเสนอแนะและหลักการตามคู่มือ เกณฑ์การประเมินบางข้อ บางจุดประสงค์กำหนดไว้มากเกินกว่าครูจะปฏิบัติได้

6. การวัดผลปลายภาคเรียน เป็นเฉพาะกลุ่มวิชาทักษะ ทำให้มีแนวโน้มที่ครูจะสนใจวิชานี้มากกว่ากลุ่มวิชาอื่น และพบว่าครูไม่ได้ทำเครื่องมือวัดผล โดยเฉพาะในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ครูผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบผลการเรียนการสอน สำหรับตัวครูผู้สอนและของนักเรียนว่า เมื่อมวลประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการสอนนั้น ๆ สิ้นสุดลงนั้นบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ หากว่ามีจุดบกพร่องจะได้แก้ไขปรับปรุง ทั้งตัวครูผู้สอน นักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามผลประโยชน์สูงสุดควรคำนึงถึงนักเรียนเป็นสำคัญ เป็นต้นว่า เพศ อายุ ความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ ชั้นพื้นฐานของเด็ก พฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญาและสภาพความพร้อมทางด้านร่างกายของเด็ก ซึ่งเป็นส่วนประกอบของการเรียนรู้ของเด็ก สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

กิจกรรมศิลปศึกษา

วิชาศิลปศึกษา เป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติกิจกรรมในเนื้อหาหรือแผนการสอนมาก นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525 : 85) ให้ทัศนะว่า ครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นสื่อในการเรียนรู้ และได้แยกประเภทกิจกรรมศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเป็น 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการสร้างภาพ
2. กิจกรรมการสร้างงานศิลปะอย่างอื่น
3. กิจกรรมเกี่ยวกับหลักการของศิลปะ

4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องศิลปะของผู้เรียน

อาจจะกล่าวได้ว่า กิจกรรมจะแทรกอยู่ในทุกชั้นกระบวนการสอน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าครูผู้สอนจะเลือกกิจกรรมประเภทใดให้เหมาะสมกับแผนการสอนหรือเนื้อหาและผู้เรียน ส่วนสำคัญในการทำกิจกรรม คือ สื่อการเรียนการสอนที่ครูและนักเรียนต้องใช้ประกอบทุกครั้งที่ในการเรียนการสอน อาจมีทั้งวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการและตัวบุคคล ประเทิน มหาพันธ์ (2531 : 135) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมด้านศิลปะตามแนวคิดของ Hildebrand ไว้ 10 ข้อ โดยเน้นให้ความสำคัญที่เด็ก คือ

1. กระบวนการทำงานมากกว่าผลงาน
2. การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีอิสระ
3. ส่งเสริมความก้าวหน้าของเด็ก
4. วางแผนและเตรียมกิจกรรมให้พร้อม
5. เตรียมอุปกรณ์และวัสดุให้พร้อม
6. ไม่วางกฎเกณฑ์หรือควบคุมเด็ก
7. ให้เด็กฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง
8. กิจกรรมศิลปะมีความสำคัญเท่ากับการเขียนและการอ่าน
9. ให้ความรู้เรื่องศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด รูปร่าง
10. อธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจจุดมุ่งหมายและส่งเสริมการสร้างสรรคทางด้านศิลปะแก่เด็ก

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปศึกษามีหลากหลาย ในการสอนครูควรพิจารณาความเหมาะสมเกี่ยวกับตัวเด็ก สภาพของท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคม และตัวครูผู้สอน ที่สำคัญกิจกรรมควรจะเป็น การส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจ มีคุณธรรม เสริมสร้างอุปนิสัยที่ดี การอยู่ร่วมกับสังคมได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ศึกษาในเทศก์จำนวน 332 คน ผู้บริหาร 464 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 862 คน รวมทั้งสิ้น 1,658 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทุกคน แบบสอบถามเน้นแบบสำรวจรายการแบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการ

การวิจัยพบว่า ด้านการจัดเนื้อหาด้านศิลปศึกษา หน่วยงานสานและถักทอ ควรให้เนื้อหาและเวลาเรียนคงเดิมแต่เพิ่มเนื้อหาและเวลาเรียนในหน่วยงานนั้น การแกะสลักและหน่วยงานออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่างๆ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาปานกลางในด้านการประเมินผล ปัญหาที่ตัวครูไม่สามารถสอนได้ทุกวิชา ครูไม่มีความรู้เฉพาะเนื้อหาในบางหมวด ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยในประเทศ

วิภาวดี อังเจริญ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ ในเขตการศึกษา 1" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนราษฎร์ ในเขตการศึกษา 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดประเมินค่า กลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 160 คน ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 176 คน รวม 336 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของโรงเรียนราษฎร์ในเขตการศึกษา 1 มีปัญหาอยู่ 2 ประการ คือ วิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับการวัดผลและการเชิญวิทยากรในชุมชนและจากที่อื่นมาสอนนักเรียน มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ การหางบประมาณค่าใช้จ่ายในการสร้างสื่อ ขาดความเข้าใจในการสร้างสื่อ และปัญหาสุดท้ายของศิลปะธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มินา คงสุริยะนาวัน (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6

เกี่ยวกับปัญหาการจัดเนื้อหาและแนวทางการปรับปรุงเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการด้านบุคลากร การจัดเวลาเรียน การจัดส่งคู่มือครูและห้องเรียน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยขั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ศึกษานิเทศก์ 332 ผู้บริหาร 464 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 862 คน รวมทั้งหมด 1,658 คน สักสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทุกคน แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการแบบมาตราส่วนประเมินค่า และแบบปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การจัดเนื้อหาด้านศิลปศึกษา หน่วยงานสานและถักทอ ควรให้เนื้อหาและเวลาเรียนคงเดิมแต่เพิ่มเนื้อหาและเวลาเรียนในหน่วยนั้น การแกะสลักและหน่วยงานออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่างๆ ปัญหาด้านการเรียนการสอนมีปัญหาปานกลางในด้านการประเมินผล ปัญหาที่ตัวครูไม่สามารถสอนได้ทุกวิชา ครูไม่มีความรู้เฉพาะเนื้อหาในบางหมวด ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการสอน

บรรจง บุญการี (2532:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอนการวัดและประเมินผล ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้กำลังทำหน้าที่สอนวิชาการต่างๆ รวมทั้งสอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ในโรงเรียนที่เปิดสอนครบชั้น จำนวน 190 คนจาก 90 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ชนิดเลือกตอบแบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยเลข-คณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล โดยส่วนรวมอยู่ในการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การทำบันทึกการสอน มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การเข้ารับการอบรม ปัญหาสำคัญคือ นักเรียนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์เพราะมีฐานะยากจน 2 ด้านการดำเนินการสอน

อุทัย ท้าวอนันท์ (2535: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาและความต้องการในการรับบริการจากศูนย์วิชาการกลุ่ม โรงเรียนของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด อุบลราชธานี" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการในการรับบริการจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนของครูผู้สอน วิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนแตกต่างกันโดยศึกษาใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านการเป็นศูนย์กลางในการผลิตค้นคว้า ทดลองและพัฒนาสื่อต้นแบบ และสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

2. ด้านการให้บริการการจัดเก็บ และบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

3. ด้านการให้ความรู้ แนะนำ ส่งเสริมเกี่ยวกับเทคนิคการผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ตลอดจนเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรในโรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน 97 คน และโรงเรียนที่ไม่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่ม กลุ่มโรงเรียน 594 คน รวมทั้งสิ้น 691 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีแบ่งชั้นตามสัดส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามปัญหาและความต้องการในการรับบริการจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้การทดสอบค่า ซี และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีปัญหาในการรับบริการจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบตามลักษณะที่ตั้งแล้วพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนที่ไม่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่ม โรงเรียนมีปัญหามากกว่าครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนทุกด้านส่วนความต้องการพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนที่ไม่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบปัญหาตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีปัญหาด้านการบริการ การจัดเก็บและบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนความต้องการพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางมีความต้องการการเป็นศูนย์กลางในการผลิต ค้นคว้า ทดลอง และพัฒนาสื่อต้นแบบและสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา และด้านการให้บริการ การจัดเก็บและบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

นิริชคัตตี เทพไตรรัตน์ (2534: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดนครศรีอยุธยา" มีวัตถุประสงค์เพื่อลักษณะสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ ครูประถมศึกษา สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดนครศรีอยุธยา จำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสอบถามประเมินค่า และแบบสอบถามแบบปลายเปิดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ครูประถมศึกษาเป็นหญิงมากกว่าชาย ส่วนใหญ่อายุ 35 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี ครูประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อสภาพ และปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและการประเมินอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ครูประถมศึกษามีความสามารถในด้านการเตรียมการสอนอยู่ในสภาพไม่ดีพอ เนื่องจากขาดความเข้าใจในเนื้อหาศิลปศึกษาในหลักสูตรและแผนการสอน ไม่มีเวลาหาความรู้ศิลปศึกษาเพราะต้องทำหน้าที่สอนทุกกลุ่มวิชาและทำหน้าที่เสริมการสอนอื่นๆ อีกการดำเนินการสอนยังอยู่ในสภาพไม่ดีพอ ครูยังกำหนดให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมตามแบบอย่างจากครู ให้ความสำคัญผลงานสำเร็จรูปมากกว่าพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกระหว่างปฏิบัติตามกิจกรรม ปริมาณสื่อการสอนมีจำนวนน้อย ครูใช้ผลงานสำเร็จรูปเป็นเกณฑ์ประเมินการวัดผลโดยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนเป็นส่วนน้อย ครูส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ารับการอบรมสัมมนาด้านศิลปศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

วอลเตอร์ (Walters: 1987-A) ทำการวิจัยเรื่อง " การศึกษานักเรียนตัวอย่าง 3 กลุ่ม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้หลักสูตรศิลปศึกษาในโรงเรียนมานิโตบา (Manitoba Schools) ในแคนาดา" มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อส่งเสริมการศึกษาที่ประกอบด้วยการเรียนในหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา นิจรรณาถึงสิ่งที่ต้องการศึกษาเป็นพิเศษ และ

สภาพปัญหา กลุ่มตัวอย่างศึกษาได้แบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนภูมิภาคที่ใช้หลักสูตรศิลปศึกษา ที่สอนโดยครูที่ไม่ใช่ครูพิเศษสอนศิลปศึกษาในมานิโตบา (Manitoba) ประเทศแคนาดา กลุ่มที่ศึกษามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ข้อมูลนี้นำไปสู่การปรับปรุงระดับโรงเรียนในส่วนภูมิภาคในการใช้หลักสูตร พบว่า ต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงมีอยู่ 5 ปัญหา ในหลักสูตรศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา คือ 1) ครูในโรงเรียนประถมศึกษามีความต้องการเรียนศิลปะขั้นพื้นฐาน 2) ในทัศนะของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองต้องการให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในการเรียนศิลปศึกษา 3) นักพัฒนาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องของครูประถมศึกษาต้องการจัดระเบียบเนื้อหาการเรียนในหลักสูตรให้ดี 4) ทัศนคติของบุคคลในสังคมให้มีการแสดงออกตามกระบวนการของศิลปะ 5) การประเมินผลของศิลปะเพื่อเป็นการพัฒนาพฤติกรรมและมีการตอบสนองในการนำไปใช้

เมย์ (May: 1985-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษารณีการติดตามผลหลังการใช้หลักสูตร 2 ปี มีผลต่อเด็กเกรด 3 และเกรด 4 อย่างไร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ประสิทธิภาพจากโปรแกรมศิลปะในชั้นเรียนมีความหมายต่อเด็กอย่างไร ตัวอย่างประชากรคือนักเรียนเกรด 3 จำนวน 3 กลุ่มเดิมซึ่งขึ้นไปอยู่ในระดับเกรด 4 จำนวน 64 คน โรงเรียนที่เลือกมานั้นเป็นตัวแทนประชากรระดับต่ำ ระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และระดับปานกลางโดยการดูจากการปฏิบัติจริงรวมทั้งการสังเกต การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนจัดอันดับสติปัญญาและความสามารถในการเรียนศิลปะของตนต่ำกว่าที่ผู้ใหญ่ประเมินผลงานของพวกเขา ที่นักเรียนชอบ คือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีความยืดหยุ่นในการใช้ความคิด และการศึกษาค้นคว้ากิจกรรมที่นักเรียนชอบ คือ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีความยืดหยุ่นในการใช้ความคิด และการศึกษาค้นคว้ากิจกรรมที่นักเรียนชอบน้อยที่สุดเป็นกิจกรรมที่ต้องการให้นักเรียนถ่ายทอดออกมาให้เหมือนจริง และมีจุดประสงค์คลุมเครือลึกลับ หรือต้องมีการควบคุม นักเรียนชอบทำงานโดยใช้ความคิด จินตนาการของตนเองมากกว่าจะเรียนแบบจากครู นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าศิลปะคือการทำปฏิบัติ แต่มีจำนวนมากสนใจในการดู การชื่นชมความงามและการวิจารณ์

เบเบทีโดห์ (Bebetodoh: 1986) ได้ศึกษาสภาพของวิชาศิลปะในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในรัฐเบนเนลประเทศไนจีเรีย โดยมีจุดมุ่งหมายศึกษาลักษณะสภาพของวิชาศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา ในรัฐเบนเนล เกี่ยวกับนโยบาย ความแตกต่าง ศึกษาติดตามทิศทางการหลักสูตรศิลปะศึกษา วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอนของครู คุณภาพของครูและวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วนของความแตกต่างกันในการใช้หลักสูตรระหว่างชุมชนเมือง ชานเมืองและชนบทเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน คุณภาพของครูผู้สอนและการวัดและประเมินผล

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู 40 คน จากโรงเรียน 20 โรงเรียนในเขตเมือง ครู 40 คน จาก 20 โรงเรียนในเขตชานเมือง และครู 40 คน จากโรงเรียนในเขตชนบท รวม 120 คน ใช้แบบสอบถามซึ่งพัฒนาโดยนักวิจัยจากการคัดเลือกของผู้บริหารผลการวิจัย พบว่า 1) โรงเรียนระดับประถมศึกษาในรัฐเบนเนลส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์จากการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปะศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศพอสรุปได้ว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามีปัญหาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านตัวครูผู้สอน ไม่มีวุฒิทางด้านศิลปะศึกษามีผลทำให้สมรรถภาพ การสอนของครูลดลง และสอนไม่ตรงเป้าหมายของหลักสูตร เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปะศึกษา ขาดความรู้ด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านการสร้างสื่อการสอนครูไม่มีความมั่นใจในการประเมินผลงานศิลปะศึกษาคครูส่วนใหญ่ต้องการแบบวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน และครูส่วนใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมในหลักสูตร ยังพบอีกว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาต้องการได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับวิชาศิลปะศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อพัฒนาคุณภาพในด้านการสอนของตัวครู ของหลักสูตรศิลปะศึกษา กำหนดนโยบายศิลปะศึกษาแห่งชาติ 2) เนื้อหาโครงสร้างของหลักสูตรศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเบนเนลเน้นความสำคัญในด้านทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดงจนเต็มรูปแบบในหลักสูตรศิลปะศึกษา 3) โปรแกรมศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเบนเนลทำอย่างง่าย 4) โครงสร้างแบบแผนถูกทำลายโดยครูศิลปะส่วนใหญ่ในเบนเนล ในแนวของการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติและความคิดสร้างสรรค์ตามเกณฑ์ของหลักสูตรศิลปะ 5) การวัดและประเมินผล ครูส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามวิธีการวัดและประเมินผลของหลักสูตรศิลปะ ในด้าน วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ 6) ครูในชนบทและชานเมืองในเบนเนลต้องการให้นักเรียนชายผลงานเพื่อหารายได้จากกิจกรรมศิลปะมากกว่าครูในเขตเมือง 7) ครูประถมศึกษาในเบนเนล ต้องการ

ให้นักเรียนชายผลงานเพื่อหารายได้จากกิจกรรมศิลปะมากกว่าครูในเขตเมือง 7) ครูประถมศึกษา
ในเขตเมืองเน้นความสำคัญของผลงานสำเร็จรูปมากกว่ากระบวนการทำงาน 8) ผู้บริหารในเขตเมือง
ไม่ส่งเสริมคุณภาพด้านวิชาการให้แก่ครูศิลปะ

สรุปผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศ จากการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับศิลปะ-
ศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็ก
ให้เจริญเติบโตทุก ๆ ด้าน ส่งเสริมให้เด็กมีความสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมสร้างสรรค์แต่สิ่งที
ดีงาม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ต่อไปในอนาคตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ฉะนั้น
ในการพัฒนาคุณภาพของเด็กทางด้านศิลปะ การปลูกฝัง ขัดเกลาอุปนิสัย พฤติกรรม สติปัญญาจิตใจและ
อารมณ์ของเด็ก ศิลปะจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยหล่อหลอม ให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย